

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

§. 7. Cur aliqua permittat Deus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

qua iusta est, in Deum, ut ab eo iuste profectam iure referamus, licet vindictæ & peccati aeternum illum, nullatenus in eum referre valeamus; nec videtur difficile, licet utrumque re ipsa sit coniunctum, vnum ab altero cogitatione separare; siquidem planè forinsecus, iustissimo scelerati supplicio, illicita vindictæ cupiditas de honestamento fuit. Hoc autem in ijs agnoscere proclivius est, quæ ex adiancto non penitus in vitium abeunt, qualia multa, bona mixta malis, conferuntur: datur eleemosyna, ieiunatur, oratur, at vana gloria subintrat, rarius est ut propterea illud opus omne vitietur; quod bonum est, à bono Deo est, & quia totum bonum est, totum à Deo est. nihilne ergo mali est, inquis: est planè, at extrinsecum illud est, foris que adplicitum, & peccatis voluntati, potius quam rei naturæ adhærescens. Verùm hæc alijs disceptanda relinquamus: ad eam, quæ in permissionibus est Dei voluntatem commonstrandam transeamus.

Et quidem cum ea omnia quæ verè sunt, verè velit Deus, cuius voluntate sunt omnia, & sine cuius voluntate nihil est, solum autem peccatum (quod improprie dicitur existere) velle non possit; permissiones verò nullatenus peccata sint; non est dubium quin permissiones, si quæ sunt, & quomodo sunt, velle possit Deus. At quomodo vult: ex comparatione humanarum dicam.

Permittere aliquid dicimur, quando id eventurum prævidentes, aut (si non certò præsentimus) timentes, non tamen impedimus cum possimus: nequaquæ autè impedimus, vel quia expressim volumus non impedire: vel quia animadvertentes posse nos id impedire, negligimus tamen, nihilque quod obster adhibebimus. Ad eò ut in omni permissione tria sint. Primum, ut prævideatur, quid futurum. Secundum, ut possit impediri. Tertium, ut non impediatur. Iam, certissimè est Deum prævidere perfectissimè omnia quæ sint futura: itemque posse quæ voluerit facillimè impedire: ac denique plurima non impedire, quæ autem non impediturus est, & futura sunt, ab æterno prævidisse. At non est, cur solummodo dicamus Deum negligere impedire, sed cum nequaquam æternus providentiæ oculus incertum fluctuet, necesse est asserere, eum ab æterno, cum prævidit, ad olim instare momenti quo res futura esset, nisi impediret, etiam sua iusta voluntate summa ratione statuisse, permissurus esset, necne: simulque, vel voluisse, vel noluisse permittere; vnde antea è D. Augustino retulimus, Deum, non vitæque nolentem, sed volentem, sinere ut aliquid fiat. Multa verò à nobis permitti quæ tamen nolimus, docet experientia, & postea dicemus.

§.7. Cur aliqua permittat Deus.

Tanta est summi Dei bonitas, adeoque illam decet peccatum omne auertere, exterminare malitiam, ut omnes pro confesso habeant, numquam illum mala permissurum nisi ut maiora inde bona eliceret: atque ita sensit D. August. ita consentiunt Theologi. Neque hinc est cur quidquam controuertamus. At quæ sit præcipua

*Enchirid. c.
11. & alijs
sapè.*

cipua permissionis causa, quæ si non esset, non etiam permitteret Deus, non est ad eò omnibus perspicuū: maximè quia recentiores nonnulli ita loqui videntur, ac si permissionum præcipua vis & ratio ad libertatem conseruandam esset, propterea quæ homo sit permittendus, & permittatur peccare quia liber est. Quam sententiam quia moribus, quia perfectioni, quia obedientiæ admodum noxiam video, nec fieri posse credo, vt earum, quæ ad Deum spectant, rerum veritas, virtuti repugnet, vel incommodet, omnino à scholis, & doctissimorum virorum disceptationibus explodi exopto.

Ac Primò, quidem similis vero videtur, etiam in illis quæ natura, & vi causarū cognitione carentiū sunt, quædam à Deo permitti, vt monstra & defectus nonnullos: cum autem harum permissionum causa nequaquam sit libertas, hinc salutem videas minimè esse necessarium, vt permissio ex ratione libertatis oriatur.

Secundò, verū etiā est, neque posse sine libertate peccari, neque sine permissione posse liberè peccari: quare omnè peccati permissionē naturæ libertate præditæ concedi, & quando conceditur, concedi libertati. At nequaquā propter libertatem concedi, sed ex aliqua alia ratione libertati concedi assero: existimòq; non tantum certissimum, sed & apertissimum esse, manente hominibus integerrima sua libertate, posse Deum nullum omnino peccatum permittere, quam in rem sexcentis illi viæ præstò sunt: posset enim singulos virtutis amore succendere, affluentis gratiæ copioso torrente omnia tentatoris tela restinguere; præmunire, præuenire, mentisque partes omnes ita insidere, vt in Deum perpetuò, & volens tota raperetur. Sanè, an non liberrimè, imò & propenso voluntatis impetu, tot viri sancti plures annos, vel etiam vitam totam letifero peccato immunem traduxerunt: tu quæ præ ceteris, puritatis diuinæ exemplar mundissimum Virgo Mater, quàm libera & incensa voluntate, ab omni peccati contagione, te femotam, diuina gratia opitulante seruasti! Nihil ergo libertati officit, si peccata non fiant: & quàm sæpe, & quàm multa peccata nostra impedit, vel non permittit bonus Deus, libertate tamen illæsa: quod nisi faceret, Deus bone! quanta scelerum colluies omnia permisceret! si impiorum non retardarentur impetus, si peccatoribus habentæ laxarentur, si illecebris ad peccatum non imponeretur modus, quis non omni flagitiorum genere spurcassetur?

Statutum igitur sit permitti quidem rebus liberis aliqua, at non propterea solum quia libera sunt; sic enim essent omnia permittenda, neque permissio peccati libertati est necessaria: præterea à diuina bonitate videtur alienum, vt id eò solum vel præcipuè peccatum permittat, quia peccans peccare potest, vel vt ostendat peccantem peccare potuisse, multoq; minùs vt ideo permittat peccatum, vt ipsum peccatum existat, vel vt puniendi iustam causam habeat: hæc enim sanctissimam & diuinam rationem omnino dedecent.

Cum verò quædam permittat, quædam non permittat Deus, cur hæc potius quàm illa permittat querenti, implexa & enodata difficillima quæstio est: non solum

quia occultissima & abditissima sapientiae diuinae arcana vestigat, sed quod etiam plurima sunt, quae non intelligimus, an impediatur permissioe Deus. Sic tamen bonus est, & sic suam bonitatem nobis contestatam esse voluit, ut quamuis ipsarum permissionum initio causa lateant, ferme tamen in progressu rerum, vel saltem post omnia peracta, aut omnes, aut nonnullae praecipuae permissionis rationes pateant. Hoc in Iosephi, Dauidis, Danielis, Christi Domini, Sanctorum, & Ecclesiae rebus aduersis videas. Quae singula, & eiusmodi plura dicendo perquirere & asseclari non est meum: meum autem vel maxime est, ut quis vniverse sit praecipuus permissionum finis ostendam.

In quo certe nequaquam audio dicentes, propterea maxime Deum permittere, ut singula suae naturae, ordini constituto, & concessae libertati relinquat: licet enim quando permittit aliquid, res ordini suo, naturae & libertati relinquat, non est tamen haec permittendi causa; esset quidem, si Deus naturaliter & non voluntarie, vel si voluntarie at ex praescripto, aut cum difficultate, & ex infirmitate, ut nos, & laborioso molimine impediret, quae permittere non decreuit. At cum sit summus rerum omnium Dominus, cum naturis quasi deumctus obsecundare non debeat, cum quemcumque rerum ordinem sine perturbatione possit in alium flectere, cum libertati voluntatis non officiat si peccatum non permittatur, cum summa ipse libertate, summaque ratione cuncta faciat, in peccato vero summum in se malum, summeque diuinae bonitati, honori, maiestati repugnet, quis prudentissimum, potentissimum, optimum Deum, tam grande malum, tam leuibus, & euitatu facillimis causis permittiturum aut opinari? Itane vero? erit aliquod tam ferreum os ut sustineat dicere, vnigeniti Dei filij mortem, doloris & infamiae plenam, ideo maxime vel praecipue a sanctissimo Deo permissam, ut Iudaei suae libertati relinquere rentur? quis id causa, non dico in praecipuis, sed propè in minimis, tanta in re afferti, aequo animo ferat? itane est Deo Patri digna causa, ut nequissimorum hominum voluntati torquendum exponat dilectissimum filium? quoties, ut mox dixi, vel ferae mansuerunt, vel aquae solidatae sunt, vel ignis elanguit, vel caeli cursus inhibitus, vel natura rerum immutata est, Dei Sanctorumque gloria sic exigente? Apagelis ergo istam, panem dixerim, blasphemiam; malum istud infinitum, tam leui ratione, quasi praecipua, permittendum ut existimes. Digniora sunt, & illustriora, diuinaeque sapientiae ac bonitati consonantiora, consilia suspectanda.

Hoc autem diligenter animaduertisse, ad id quod vrgeo, valet plurimum, quippe hinc fit, ut cum permissorum euentuum causam, non a natura, & libertate voluntatis quasi praerogatiua, sed a diuinis iudicijs, ipsoque creatore accedere consueueris, omnis queritandi materia sit sublata, certusque reddaris, iustissimas permissioni grauissimasque subesse causas, ac propositum esse iustum maximeque momenti finem, cui nos non refragari, sed suffragari conueniat. Si videas, e permissione peccatorum, quae in Christum Dominum admissa, quaeque

aliàs perpetrata sunt, magna diuinæ gloriæ incrementa, humano generi emolumenta, prouenire: nam bonitas, pietas, misericordia, liberalitas, potentia, clementia, sapientia, iustitia diuina, prouidentia, dilectio hominum, cognitioque Dei multiplex clariùs elucet: perficitur iustorum virtus, exacuitur fortitudo, coronæ augentur, martyrij stadium curritur: ac non rarò è singulis quæ permittuntur, utilitates & mirabiles variaz & plurimæ existunt; quarum nonnullas piè doctèque D. Damascenus enumerans, ait: *Sinit frequenter iustum incidere in calamitates, vt virtutem quæ in eo latebat, alijs apertam manifestat, inque faciat, vt in c. 29. Iob.* Aliquando sinit aliquid absurdum fieri, vt per operationem quæ absurda videtur, magnum aliquid & admirabile, dirigat & operetur, vt per crucem, salutem hominum. Et alio etiam modo sinit sanctum malè affici, vt ex recta conscientia non excidat, aut ex indulta ei virtute gratia, in superbiam non extollatur, vt in Paulo. Interdum deseritur quis in malis, ad vitam aliorum in melius commutandam, vt alij videntes quod in illo est, emendentur, vt in Lazaro, & diuite. Naturaliter enim ipsi, videntes alios patientes, corripiuntur. Relinquitur & quis ad alterius gloriam, non per proprium aut parentum peccatum, vt cæcus à natiuitate, ad gloriam filij hominis. Rursus sinitur quis pati in alterius zelum, vt gloria patientis magnificata, impiger alijs stimulis incitetur spe gloria futurae, & futurorum desiderio honorum, vt in Martyribus. Permittitur & quis quandoque in turpem incidere actionem, ad emendationem deterioris affectus. Verbi gratia, quis est elatus in virtutibus, & rectè factis suis, hunc sinit Deus in adulterium prolabi, vt per casum in cognitionem propriæ infirmitatis veniens, humiliatus consueatur Domino. Hactenus ille: vbi videtne, quàm numquam, vt permissorum rationem, conseruationem libertatis, verùm aliquem alium bonum & ad amandum finem proferat? vidit enim vir sapiens, ab eo qui ex cognitione, certoque fine proposito operetur, excelsius aliquid esse postulandum.

Sed & mirabiliorem se videtur diuina prouidentia præbere, in ijs quæ permissione tantum, quàm quæ sua mera voluntate facit: quid enim magni est, secundo vento, firma naui, peritissimo remige, pacato mari, portum cognitum, & in conspectu positum subire? at furentibus in aduersa ventis, lacera naui, imperito remige, insidiantibus piratis, per cæcæ noctis tenebras, opratum portum occupare, id demum facinus est præstanti gubernatore dignissimum. Eius quod agimus ipsissima hæc est imago. quis enim id magnum duxerit, quis altius cogitatum extulerit, quando leniter ardentibus omnibus, & consilijs humana prudentia rectis, id quod benè cœptum, benèque curatum est, benè cesserit? at verò quis non Dei digitum agnoscat, cum per res eas, quæ penitus contrariæ videbantur, opratus sequitur exitus, cum astutia contra nitentium in commo dum oppugnati cedit, cum vis & potentia impugnantium lacessito robur addit, indeque vnde deprimendum credebamus, emergit? Quis non videt Iosephi vincula & carceres, vi quadam altiore & fortiore quàm humana, illi ad regiam dignitatem gradum fecisse: quod fortassis agnosceret nemo, si sensim, si

arte, si rebus præclare & fortiter gestis, si munerum & honorum alterna vicissitudine, gradatim ad summa conscendisset. Quare, id etiam dicere posse mihi videor; Si nulla permetteret, & permissa non ordinaret, & ordinando, quodammodo sua non faceret Deus, Deum vix agnosceremus, vixque vllum in humanis euentis Deo vindice dignum nodum videremus, & vix altius quam ad humana consilia mentis oculos attolleremus: at verò cum non solum è bonis mala fieri, sed ex ipsis istis malis bona instaurari videmus, sublimiorem diuinæ prouidentie modum fateri cogimur, quæ sic à bono excidere nonnullos patitur, vt nihil tamen ab optimo fine sibi proposito, ad extremum aberrare patiatur. Et quid magni est si è bono bonum? at maximum est, si è malo bonum feceris.

Igitur quantumcumque humanæ nos artes vel impugnare vel etiam expugnare videantur, firmè nitamur Deo; nil permittet, nisi in maius bonum; quod bonum si diligimus, nostrum est: quidquid astu, quidquid viribus conentur inimici, conspiret infernus totus, non possunt nos extra diuinæ prouidentie ordinationem collocare, non possunt potentissimi clypei vel penetrare munimen, vel cautum tegumen fallere: imò verò maligni aliorum conatus, non tantum Dei benignitatem aliorum auersam non auocabunt, sed ad nos potius euocabunt, tum quia Optimum maximum decet, afflictis & oppressis adesse, tum quia iustissimo & sapientissimo conuenit efficere, vt illa alterius malitia, si ei qui iniuste affligitur, vera & directa occasio ac via, per quam Deus conferat ei bona maxima, quæ numquam aliàs daturus fuisset. sic illa Iosephi venditio, & à carissimo parente separatio, effecit, vt derelicti, & vel inuidia, vel calumnijs circumuenti patrocinium, maiore beneuolentia susceperit Deus; imò etiam à vero abesse non videtur, tot res aduersas, tam fortiter ab innocente perlatas, viam fuisse vnicam qua seruitutem & vincula cum regni libertate & maiestate mutare mereretur. Quapropter, huic exemplo consentaneè, si in me calumnie insurgant, si iniuste iniurijs impetor, quidni eo animo id excipiam, quasi si Deus meus pro sua in me beneuolentia, nouam quandam, qua mihi benefaciat, occasionem offerat, ex qua clariùs agnoscam, quanto opere mihi inuigilet, dum ipse inde me eriget, vnde deijcere; inde decorabit, vnde malè infamare, alij quidem nitentur, & mea peccata merebuntur, at non sinet bonus Dominus, qui conatibus interueniet, & ex aduersis secunda procreabit? quidni meis hinc verbis & affari & consolari possim? Ecce Deus tuus, ô anima mea, qui peccatum omne, fraudem omnem, & quidquid non rectum est, summopere abominatur; en, eousque te diligit, vt ad maius bonum tuum æternum, etiam ferat & permittat malum aliquod, etiam leges suas, honoremque suum patiatur infringi, vel hac via tibi suæ volens gratiæ, sui que amoris pignus ostendere, & occulta sapientiæ bonitatisque summæ reuelare. ô benignitatem, ô sapientiam, ô prouidentiam plurimum ad amandam! in eam tranquillè sollicitudinem deponam,

in

in ea semper securissimè conuiescam. mala mihi velint, qui volent; mala non sinet, nisi qui inde bona faciet bonus Deus; malos despiciam, respiciam bonum.

Sed hæc de voluntate, de quæ permissionum ratione (quæ duo prima posueramus) dicta sufficiant, vt cum vtramque iustissimam perfectissimamq; cognouerimus, vtriq; placidissima mente consentiamus. In cooperatione verò, quam tertio loco recensueram, nihil est cur hæream, parum quippe ad virtutis informationem facit subtilior de ea disceptatio: notum est, & hoc sufficit, sine primæ causæ cooperatione & influxu, nihil posse existere, eamque operandi vim à Deo dari, in id omne quòd physicæ existentie est particeps: quale non est peccatum, de quo tamen paulò post.

Ex ijs autem quæ hæcenus dicta sunt, iam patet cur viri sancti ad permissiones confugere non sint soliti, sed res omnes, quasi agente Deo sibi euenire persuasum habuerint: mentis enim oculos à peccati alieni cogitatione vel seuocabant, vel saltem illi quàm minimum, aut etiam nihil viriù tribuebant, permissiones verò Dei, quasi actuosas & effectrices contemplabantur; cum & voluntas permittendi, & permittæ rei in certum finem destinatio, & cooperatio cum creatura sint actuosæ & efficiendi vi præditæ, sintq; eiusmodi vt & providentissimū Deum deceant, & sapientiam ac bonitatem eius doceant, & ab eo solo in eum modū possint emanare, & tam illustres sapenumero producant effectus, vt insignitè iniurius Deo sit futurus, qui rerum admirandarum conuersiones, è rebus malis erumpentes, arcanis diuinæ maiestatis consilijs, acceptò ferre nolit. Subtilissimè se nostris erroribus & peccatis insinuat Deus, non vt approbator, aut particeps, sed vt auersator & corrector, & ex malis bona plura quasi ignem ex aqua educit; inuigilat ad omnia ille oculus providens, nihil est quod potestate non attingat, quod ratione non ordinet: illius est, alterius odisse & punire peccatum, si quod est; tuum verò qui iudicis vicem non fungeris, ad illum potiùs, quàm ad creaturam animum aduertere, gaudere quæ sanctis fructibus, quos tibi copiosius sub amariore cortice recondit.

Multorum quidem, vt hîc iterum ad sancti & Magni Gregorij loquendi modum reuertar, iniustas in rebus agendis voluntates esse dignoscemus: sunt enim qui odio, inuidia, superbia, libidine, & improba cupiditate rapiuntur; at nulla, nisi iusta, est potestas: cum potestas omnis à Deo; vel apertâ, vel occultâ, sed tamen iustâ semper aliquâ ratione tradatur. Vnde pereleganter D. August. *Est in malorum potestate peccare: vt autem peccando, hoc vel illud illa malitia faciant, non de prædest. est in illorum potestate, sed Dei diuidentis senebras, & ordinantis eas: vt hinc etiam quod fact. Sanct. l. 1. c. 16.* iam ergo quum de aliqua illata molestia quereris, latine quid agas intelligis? de voluntate, an de inferetis potestate conuerteris? si de voluntate, miserari potiùs, quàm quiritari debueras: quippe praua voluntas, ipsa sibi soli mala, sibi quoque soli nocet, suaque se prauitate malam & miseram facit, & extra se aliud nihil facit. Legisti fortè quod

scriptum

scriptum est, Omnis potestas à Deo est: & scribi benè potuit, verum enim est: at numquid & hoc legisti, Omnis voluntas à Deo est: absit: fallum enim est, nec scribi à spiritu vero, à Lutheri tamen & Caluini spiritu potuit. Et quàm prouidè cauit Deus, ne id omne in hominis esset potestate, quod in voluntate foret? Verùm quod nunc, tibi nocere volens, id potuerit quereris, atque ita de potestate conquereris: at quomodo id potes, cum ipsa iusta sit? Deum intueri à quo est, cuius est, per quem est, qui illam ordinat, & iustam fateberis. At vrget: Mihi fit iniuria. quæ, inquam, iniuria? peccata tua punit Deus, exercet patientiæ, æternitati coronas apparat, & tibi fit iniuria? Homo est, ais, qui praua sua voluntate mihi iniuriam infert, hinc indignor. Ad hominem tu me semper vocas, ego te ad Deum euoco. humana ista voluntas, quid potuit, quid fecit? non ob eius voluntatem doles, qui peccato eius non condoles; sed doles quòd aliquid potuerit: at quod potuit, vnde potuit, cur potuit? nonne potestate, concessione, ratione diuina? si diuina, numquid non iusta, sancta, laudabilis? in hanc ergo vel tua se querelæ erigant, vel conticescas necesse est. At in istas, diuinam cooperationem illi promissam; In malum meum, mala sua voluntate derorsit, tantæque potestatis telum in me deflexum vibrauit. Ego verò eiusmodi cooperationem promissam nego: assero quæ constantissimè, nunquam futurum, vt id nisi iusto iudicio fieri sineret Deus: horumne verborum vim capis? dicam clariùs, numquam mala alterius voluntati in malum tuum, nisi (si volueris) in bonum tuum cooperabitur Deus. Nondum sat perspicuù: iterum fusiùs; non permittet vllis te aduersis rebus iactari Deus, nisi quia tu ipse illa commeruisti, & plura; quia in eum parum speras, creaturis confidis, & creaturis puniris, quia tibi vel ad cauenda maiora mala, vel ad firmanda bona veriora vtile est, & denique vnde cumq; & quicumque altiore ratione permittatur, non permittitur, nisi quia summo bono, qui Deus est, & in quo omne tuum verum bonum est, ita visum est melius fore. Hinc ergo, hinc permissionis, hinc cooperationis præcipua est petenda causa: non quia praua voluntas id voluerit, sed quia cum prauè voluntas id veller, iustè, imò iustius & melius fore iudicauerit Deus, si id permitteretur: permittitque non quia malus id volebat, sed quia id malo permitti iustius & melius fore videbat. En consequendæ tranquillitatis animi præclaram certissimamque rationem: si nempe non hominem, aut humanam vllam voluntatem, non creatam, & proximè effectricem causam intueris: quid enim ad te attinet, qua voluntate, bona an mala sit quisquam præditus? forsitan quam malam putas, illa mala non est voluntas: sed sit mala, quid ad te? illam iudicabit Deus. Et verò si mala ista voluntas tibi honorem, tibi commoda præberet; non agrè tibi faceret. Gaussum ferunt quendam Telephum, quòd accepto ab Achille vulnere, interno & latentis apostematis vlcere sit liberatus. O quàm multa conscientia apostemata, vel sanata latentia, vel cognita expurgat molestia rerum aduersarum! Deum ergo intuere, tranquilla animum, hominem dimitte, ad Sanctorum imitationem
pro-

prouola, numquam illi (vt dictum est) vel quis inferret, vel qua voluntate, vel quomodo cogitabant, hinc nullam sibi iniuriam, sed omnia beneficia esse cen-
 sebant, maledicentibus benedicebant, persequentes amabant, illi sunt (aiebat
 quidam) qui nos beatos faciunt, at qui beatos prædicant, illi nos decipiunt: ita-
 que omnia, oculis in Deum semper intentis, quasi diuinitus expectabant. Ad
 quos accedens Saluianus, prudenter tamen intelligendus, ait: *Quàm longè que-
 so est à iubente permittens: qui enim sinit nos ista ferre, & prohibere potest ne perferamus,
 probat absque dubio debere perferre, & quacumque patimur sustinere.* Et numquid non
 ita nos erigere voluit S. Spiritus, cum sacra Scripturæ, ex qua modum de Deo
 sentiendi haurire debemus, eum tribuit loquendi modum, qui non permissio-
 nem, sed semper actionem sonet, vt semper in omnibus à Deo pendere, à Deo
 ex omni te bonum expectare consueueramus?

Neque verò propterea cuiquam in mentem veniat, hac ratione aliquid pec-
 cato, de sui grauitate ac detestatione decedere, quasi vel non sit, vel talem mi-
 nus dolendum puniendum sit, quia maiori bono occasionem præbet: occa-
 sionem enim solum, & non causam præbet, & quidem occasionem non ex se,
 sed ex diuinæ bonitatis quasi nimietate. Quid enim? si pauperis humilem &
 stramineam casam, odio flagrans inimicus incendat: qui verò damnum passus
 & ad extremam egestatem redactus est, patienter, & æquo animo ferat, atque
 inde fiat vt tantæ virtutis exemplo ad regem delato, iubeat præclaram firmam-
 que domum, fundis & opibus adiectis afflicto dari: lætabitur quidem hic pau-
 pellus, & cum quodam dicet, Perieram, si non periissem: & non agrè, condo-
 nabit iniuriam: at, num propterea vel peccauit minus, vel minus puniendus est
 incendiarius? quis homo sanus id sentiat? nisi forè contritantiò magis, quo in
 meliorem hominem, meliore rege peccauit? nempe cum de iudicando & pu-
 niendo agitur, non est de vitio rei, ab euentu non suo, iudicandum, sed agentis,
 & bonum malumue cognoscentis voluntas expendenda, & læsa magni Dei
 in scriptis legibus auctoritas. Hæc & plura alia consideramus, cum vel nostro-
 rum, vel alienorum peccatorum iudices sedemus. At quando gerenda esset per-
 sona patientis, ab isto munere vniuscuiusque mentem auoco, hoc inutile, hoc
 periculosum assero: at hortor vt vnicam istam aliena malitia labem, quæ, si vo-
 lumus, multum nobis prodesse, nihil nocere potest, contemntes, oculos
 mentis aliò in securorum effectuum seriem optimam, & in diuinæ prouiden-
 tiæ bonitatem irretortos defigamus: & quamuis recenti & præsentī molestia,
 adhuc futuri incerti simus, nihil tamen indubitemus, confirmati exemplo San-
 ctorum, sacrarum Litterarum testimonijs, & experientia fati testata.